

da je služil drugim narodnostim principom, zakar je bil odškodovan in odlikovan s tem imenovanjem. (Klici v središču: „Skandal!“)

Prosim vas, naj pride tak inšpektor nadzorovat slovenske dijake! Oni si bodo mislili: „Mi se moramo ravnati po načelih svojih nadzornikov, da bomo povišani in odlikovani; zakaj ako ostanemo zvesti svojim načelom, bomo zaničevani!“ — Takšni nadzorniki ne bodo na voljo, na um, na srce dobro vplivali, in zato je tisti, ki je zakrivil to imenovanje, napravil veliko napako v vzgojnem in v moralnem oziru. (Dr. Tavčar: „Volksrat!“)

In tako, visoka zbornica, prihajam k zakonskemu načrtu, ki nam je danes predložen. Na vsak način je potrebno, da se birokratski in nazadnjaški duh v deželnem šolskem svetu zloži. A to je mogoče le na ta način, da ljudsko zastopstvo pride v deželni šolski svet in tamkaj prevlada odločujočo moč deželne vlade. Zato je čisto opravičeno, da deželni odbor pošlje zastopnike v deželni šolski svet, da bodo kot zastopniki ljudstva gledali na prste visoki vladi, da ne bo za hrbotom dajala koncesij političnim nasprotnikom našega ljudstva. (Klici: „Res je! Dobro!“)

Visoka zbornica! Če sem za podemokratizovanje vseh zastopov, moram biti tudi za podemokratizovanje deželnega šolskega sveta. Le na ta način bo mogoče, da bo najvišja učna uprava v deželi ustregla zahtevam in potrebam ljudstva, ako bo v tej korporaciji imela prvo besedo in odločilni glas volja ljudstva in ne volja vlade, ki je dostikrat škodljiva ljudstvu. (Tako je!) Pravično je, da tukaj tudi učitelstvo, to je tista brezpravna masa, ki je dostikrat odvisna od volje ali nevolje vlade, pride do pravega zastopstva, zakaj tako zastopstvo, kakor ga ima učitelstvo danes, ni nobeno zastopstvo. Tiste zastopnike kratkomalo imenuje vlada in ona si bo najrajša vedno izbrala take zastopnike, to katerih je prepričana, da bodo služili vladi, ne pa učitelstvu. (Klici v središču: „Da bodo proti učitelstvu!“)

Dandanes je ljudsko učitelstvo pravzaprav brez vsakega zastopnika, tudi brez vsakega od vlade imenovanega zastopnika, ker sta učiteljska zastopnika dva srednješolska ravnatelja. Prejšnje čase je bilo v tem pogledu mnogo bolje, ker je bil dolgo vrsto let zastopnik učitelstva ljudskošolski učitelj Andrej Praprotnik in za njim sedanjí ravnatelj Ivan Pezdíč. Tega so, ko je potekla njegova funkcijska doba, kratkomalo vrgli ven, mu dali naslov ravnatelja in poklicali v deželni šolski svet dva srednješolska ravnatelja. Deželna vlada, oziroma deželni šolski svet torej nikakor ne more govoriti, da ima ljudsko učitelstvo svoje zastopstvo v deželnem šolskem svetu, ker — kakor rečeno — imenuje zastopnike vlada sama. Zakaj? Zato, ker hoče na vsak način premoč vzdrževati v deželnem šolskem svetu, in potem ni čuda, da se ob taki premoči dogajajo slučají, kakršén je ravno sedaj slučaj učiteljske vdove Bizilove. Tej je mož umrl že pred meseci, a vdova s svojimi 8 nepreskrbljenimi otroki še do dandanes nima nobene penzije, temveč je morala priti na mestni magistrat beračit kruha, da z otroki vred ne umre lakote. (Skandal!) Ker sem demokratiškega naziranja, pravim: Če je to znak humanitarnega čuvstva, ki vlada v deželnem šolskem svetu, potem ne vem, kaj je krutost, kaj je neusmiljenost! Zato želim, da se na tisto mesto, kjer se reže učitelstvu kruh pravice, pokličejo zastopniki učitelstva, in sicer taki, ki jih pošlje tja učitelstvo samo. To bi bil tudi del podemokratizovanja deželnega šolskega sveta.

Ker pa je na Kranjskem v večini ljudskošolsko učitelstvo v primeri s srednješolskim učitelstvom, bi bilo samo akt pravičnosti, ako bi se ljudskošolskemu učitelstvu dalo dva zastopnika, srednješolskemu pa enega, ki naj ju, oziroma ki naj ga vsako učitelstvo voli posebe zase.

Bilo bi ob tej priliki govoriti še marsikaj, tako posebno o regulaciji učiteljskih plač, ki jo je omenjal gospod poročevalec, vendar si pridržujem tukaj pravico, da se oglasim tedaj k besedi, kadar pride dotični nujni predlog iz finančnega odseka.

Izjavljam, da bom na podlagi teh kratkih izjavljanj glasoval za predloženi zakonski načrt in pa za resolucije, prosim pa visoko zbornico, da sprejme tudi to mojo resolucijo, ki jo predlagam in ki se glasi:

„Izpremeni naj se § 21. deželnega zakona z dne 9. marca 1879, dež. zak. št. 13,

v tem smislu, da voli svoje zastopnike v c. kr. deželni šolski svet učitelstvo samo.

Izpremeni naj se točka 6. istega zakona (§ 20.) v tem smislu, da ima v deželnem šolskem svetu ljudskošolsko učitelstvo dva zastopnika, srednješolsko pa enega zastopnika.

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da tem izpremembam odgovarjajoči zakonski načrt predloži v bodočem zasedanju.“

(Živahno odobravanje in ploskanje v središču.)

Ganglova resolucija je padla. Poročevalec poslanec prof. Jare je sicer dejal, da mu je simpatična, vendar poslanci S. L. S. niso glasovali zanjo. Tudi oba učitelja-poslanca te stranke, Jaklič in Ravnikar, sta obsedela. Za resolucijo so glasovali samo poslanci narodno-napredne stranke.

Ko bi bila resolucija sprejeta, bi to — razen vladi — ne bilo nikomur v škodo, ampak le učitelstvu v korist, ker bi prišlo res do svojega zastopstva v deželnem šolskem svetu. Tako je tudi pravično zahtevo učitelstva poleg regulacije plač pokopala večina, ki jo ustvarjajo poslanci S. L. S.

To je gola resnica.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca januarja: K 22.563.43.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 30 h v pošt-nih znakmah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Krivicica in sleparstvo.

Ni menda več človeka v Avstriji in bržkone tudi širom Evrope ne, ki bi mu ne bile znane žaljave razmere kranjskega učiteljskega sveta. Tisti, ki bi mu lahko pomagali iz jarka sedanjega bede, nimajo zanj drugega sredstva nego velike, svetle in laskave obljube, toda dejanja nočejo poznati.

Začuda skromni smo. Z železno potrpežljivostjo prebolevamo krivične udarce in vdano pričakujemo, da nas tiste pebre obljube vendar kdaj prestavijo iz mrzle sence sedanjih položajev v topli perihelij boljših razmer. Ponižni smo kakor duše tistih očakov predpeklov, ki so zaupajoč čakale, da jih Krist privede v nebo, a še bolj potrpežljivi smo mi, zakaj to, kar se nam obljubuje, smo že davno zaslužili; ne čakamo torej milosti, ampak poštenega plačila!

Našim kruhorezcem pa vendar še ne ugaja naša velika skromnost. V teh solzih položajih nas hočejo še krivično izsesavati in slepariti, da nam še bolj grene že itak trpke dni. Človek, ki ima le količkaj poštenega srca, mora najostreje obsojati razmere, v katerih je usojeno trpeti kranjskemu učitelstvu, saj je notorično, da je slednji cestni pometaç dandanes bolj situiran, pa mu ni bilo treba nikdar trgati hlače po učiteljskih klopeh. Res je, da smo bolj inteligentni nego cestni pometaçi, ali ravno to vpije še dosti glasneje.

Govoril sem pred dobrim letom z nadučiteljem iz D. Prišla sva med drugim pogovorom tudi na njegovo učitelstvo in takrat mi je povedal — čujta! — da so morali njegovi učiteljci zložiti štiri bližnji nadučitelji za obleko, da ni hodila razdrapana po vasi! Nič čudnega ni to dejstvo. Dotična učiteljica je služila tam kot suplentka in je bila brez staršev. Koliko si človek lahko danes prihrani od petdeset mesečnih kron, ve samo tisti, ki se mora šolati v takih bridkih izkušnjah! Občudovanja vredno je, da živimo tako pošteno!

O žalostnem položaju kranjskega učiteljskega sveta sem govoril v lanskim početnicah z nekim češkim učiteljem. Ta mi je kratko rekel, da bi za tako plačo ne šli češki učitelji niti sedet v šolo vsak dan pet do šest ur, kaj še, da bi si kvarili pljuča. Rekel mi je dalje, da nas iz teh položajev ne reši nihče drugi nego jednokleno vztrajna samopomoč.

„Mi bi že davno štrajkali,“ je končal ogorčeno. Toda kakor sem omenil, imamo kranjski šolniki samo to čudno napako, da smo premeški ali pretrdi, vrag znaj kakšni! Z nami lahko delajo, kar hočejo in kakor se jim poljubi, na drugi strani pa lahko bijejo po naši koži, kolikor se jim ljubi — vse prebolimo. To je tista prokleta napaka, ki se je in ki se še sto in stokrat maščuje nad nami. Dan za dnem prebolevamo večje krivice in sleparstva; kdaj bo temu konec? — Nad vse žalostno pa je, da pomagajo k temu celo naši tovariši!

Tega ne morem pozabiti! Težko mi je, da bi široki javnosti prikrikl slučaj, ki ga pač lahko nazivljemo krivicico ali celo — sleparstvo!

Lansko leto je bila aktivirana novo zgrajena jubilejska šola v Igavasi pri Ložu. Na nadučiteljsko mesto v tej šoli je čakal skoro deset let učitelj Wigele iz Starega trga, ki služi na svojem mestu v loški dolini že celih šestnajst let. Vso to dolgo dobo je bil vedno in povsod pošten in jednokleno značajan mož, ki ni storil nikomur niti za las krivice, pač pa je želel vsakogar osrečiti in mu pomagati po svojih močeh. Poštenjak do kosti in mozga!

Vsakdo bi mislil, da so se za takega moža pri novem krajnem šolskem svetu kar trgali, ko je kompetiral za nadučiteljsko mesto. Toda — strmite! — Wigele je bil edini kompetent in njegova prošnja je bila — odbita. Če to ni krivica, svet sploh ni krivice! Zgledni krajni šolski svet je našel na možu „velik“ greh, da se namreč pre malo „pogovarja z Bogom“. In ko je bil drugič zopet edini kompetent, se mu je zgodilo isto. Da je k temu največ pomogel župni upravitelj Hauptmann iz Starega trga, je skoro ob sebi umevno, zakaj notorično je, da je njegova beseda v igavaskem krajnem šolskem svetu sveta in kar „gaspid rajejo,“ to drži!

Žalostno dejstvo je, da sede v krajnih šolskih svetih dostikrat možje, ki o šoli nimajo niti atoma pojma in vendar imajo odločati o premnogih eksistencah! Tak krajni šolski svet eksistira danes tudi v Igavasi. Kako samogoltni in omejeni obenem so ti ljudje, naj pričča slučaj, ki presega humor petih letnikov Megendorferce. Pa naj nam kdo očita, da nismo humoristi! — Predsednik krajnega šolskega sveta je prebrisana glava, zato pa se je porodila v nji prav tako prebrisana ideja, ki jo je razodel zadnjič okrajnemu glavarju, ko je imel v Ložu uradni dan. Potožit mu je šel, da to nikakor ne gre, da imajo samo učitelji plačano pot, kadar gredo k okrajni konferenci, njemu pa — kot predsedniku — se ne povrne za nobeno pot nič, dasiravno je on „tudi ad šule“. Da se je moral okrajni glavar od srca smejeti tej pritožbi in da so oča Dubeč prišli spet na „status quo ante“, ni treba poudarjati.

Morda ta prebrisani možakar vendar še ni pozabil, kako je učitelju Wigeletu laskavo obljubljal in zagotavljal, da se potegne zanj in to že takrat, ko je še plug oral po zemlji, na kateri stoji zdaj šola. Zdaj pa je poteptal svojo besedo, da bi se „gaspidu“ ne zameril. Živela možatast! — Če to ni sleparstvo, prav ostudno sleparstvo, tudi voda ni mokra! Tako se je dal preslepiti mož, ki so mu bila na razpolago že mnoga boljša mesta, pa jih je odklonil, zanašajoč se na pošteno besedo. Dolgih deset let je čakal in nazadnje so ga osleparili tako nesramno. To je greh, če še govorite o grehah, greh, ki ne bo nikdar izbrisan, dokler bo živa duša hodila po loški dolini. Z nevaležnostjo je bil plačan trud trpkih šestnajstih let, in to je vaša žalostna zasluga, možje, ki sedite v krajnem šolskem svetu! Ljudstvo vas je postavilo tja, da delate po njegovi volji in kako izpolnjujete to svojo nalogo! — Slepili ste ljudi, prikriivali jim svoje zlobno dejanje in ko so zvedeli, da ste pogнали iz doline velezaslužnega in veledragega jim moža, je zavrela kri, nepozno sicer, a učitelju Wigeletu bodi to v skromno zadostilo, da pošteni ljudje znajo in bodo znali ceniti njegov trud in njegove zasluge, ki si jih je pridobil za loško dolino tekom dolge dobe svojega bivanja v nji. Prepričan pa naj bo, da ga bodo drugje sprejeli z odprtimi rokami v svojo sredo in ga visoko cenili!

Najbolj žalostno pa je, da se je v kljub kolegialnemu pozivu v septemberskih številkah lanskega „Tovariša“, v katerih se pozivlje zavedne učitelje, naj ne kompetirajo na nadučiteljsko mesto v Igavasi, vendar našel nekdo, ki je svojo zavednost in kolegialnost vrgel v koruzo in kompetiral. Kakšne vrste človek mora biti to, si pač lahko vsakdo misli. — Daj mu Bog obilo sreče in večni mir, saj ga je itak dolgo iskal že v prekmorskih krajih, morda ga bo vendar našel v jubilejski šoli! — Krajni šolski svet mu je bil na strani, če pa misli, da ga je s tem poklicalo ljudstvo, se proklete moti! — Časi se res izpreminjajo s čudovito naglico; treba bi bilo, da bi se enkrat že izpremenili tako, da bi imeli tudi pametni ljudje kdaj odločilno besedo.

Krivica za krivico, sleparstvo za sleparstvom nas tepe, pa se nam še vendar neče ukričiti hrbet. Od vraga smo trdni! Krepi pa nas edinole upanje in vera, da nas tem sužnim sponam ne iztrga nobena druga sila, nego edino jednoklena in vztrajna samopomoč!

—X—

Naročajte in širite naš list!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj ima v četrtek, 11. dne februarja 1909. leta, ob pol 11. uri dopoldne v ormoški okoliški šoli svoj redni občni zbor.

Dnevni red:

1. Društvena poročila in dopisi.
2. Zapisnik zadnjega zborovanja.
3. Letno poročilo a) tajnikovo, b) blagajnikovo.
4. „Naš položaj“ — predava predsednik „Zveze soc. odseka slov. štaj. učiteljev“, tov. Pesek iz Narapelj.
5. O „Lehrerhaus-Verein“, poročla tov. Porekar.
6. Volitev novega odbora.
7. Slučajnosti.

Člani socialnega odseka za ormoški okraj se zaeno vabijo k seji, ki se vrši pred društvenim zborovanjem, in sicer ob 9. uri na istem prostoru.

O d b o r .

Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer ima svoj občni zbor v četrtek, dne 11. svečna, predpoldne ob 10. uri v Ljutomeru. V slučaju nesklepčnosti se zboruje pol ure pozneje pri vsakem številu članov. Na dnevnem redu je razen navadnih točk poročilo zastopnika v okr. šol. svetu in predavanje „Kako usposobljati otroke, da prosto in v zvezi govore“ (Cvetko).

Dovolj slab znak stanovske zavesti je dejstvo, da zadnji občni zbor ni bil sklepčen. Kdor se čuti našega ter ima količkaj stanovske zavesti, uaj pride!

L. Tomazič, t. č. predsednik.

Književnost in umetnost.

Avstro-ogrška nagodba. Spisal dr. Ivan Zabukovšek. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani. Knjiga se dobi v knjigarni L. Schwentnerja v Ljubljani in stane 70 v. — To spretno spisano delo najtopleje priporočamo vsakomur, ki se zanima za to vprašanje.

Knjigovodstvo. Spisal Ivan Podlesnik. II. del. Cena 6 K 50 v. — Knjiga je strogo sistematično nadaljevanje „Knjigovodstva“ I. del, ki je izšla lani izpod peresa istega pisatelja. Pozna se to posebno pri knjigovodstveni teoriji, glede katere je pisatelj v drugem delu znatno napredoval. Razlaga je kratka in strokovno pravilna. Tuintam bi se sicer dalo kaj oporekati, toda to je postranskega pomena. Knjiga je v celoti izredno praktična in dobrodošla vsem posojilničarjem, ki naj le pridno segajo po nji!

Popotnik. Letnik XXX., št. 1. Vsebina: 1. J. Černý in Dragotin Pribil: Narodna vzgoja. — 2. D. P.: Peta češka deželna učiteljska konferenca o potku čitanja. — 3. Miro Šijanec: Lev N. Tolstoj o vzgoji in naobrazbi. — 4. Janko Polák: Stara navada je železna srajca. — 5. Janko Polák: Važnost narečja v ljudski šoli. — 6. Dragotin Humek: Umetniški vzgoji. — 7. Književno poročilo. — 8. Razgled: Lístek — Kronika. — V listnici upravníštva čitamo: „Prvo številko smo poslali vsem dosedanjim naročnikom, naj si bodo kaj na dolgu ali ne, in tudi onim, katerim smo ustavili 12. številko, nadalje nekaterim šolskim udstvom, ki jih še pogrešamo v našem krogu. Ako se ne naroče sama, oddajo naj jo drugim. Vsakega zavednega učitelja in učiteljice naloga je, podpirati v prvi vrsti stanovske liste. Zanašati se moremo le na lastno delo in lastno moč. Posebno se obračamo do socialnih odsekov z lepo prošnjo, da nam pomagajo nabirati novih naročnikov. Čimbolje bodo stali Zavezni listi v gmotnem oziru, tem izdatnejšo duševno hrano

Dalje v prilogi.